

Konsultacje dla banków

*Krzysztof Markowski
Robert Wiśniewski*

NOWA REGULACJA KOMISJI NADZORU BANKOWEGO DOTYCZĄCA POMIARU ADEKWATNOŚCI KAPITAŁOWEJ BANKÓW

W dniu 8 września 2004 r. Komisja Nadzoru Bankowego podjęła uchwałę nr 4/2004 w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, oraz zakresu stosowania metod statystycznych i warunków, których spełnienie umożliwia uzyskanie zgody na ich stosowanie, sposobu i szczegółowych zasad obliczania współczynnika wypłacalności banku, zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu wymogów kapitałowych i współczynnika wypłacalności, oraz określenia dodatkowych pozycji bilansu banku ujmowanych łącznie z funduszami własnymi w rachunku adekwatności kapitałowej oraz zakresu, sposobu i warunków ich wyznaczania (Dz.Urz. NBP Nr 15, poz. 25).

Uchwała ta zastępuje uchwałę KNB nr 5/2001 z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka [...] (Dz.Urz. NBP Nr 22, poz. 43, z 2003 r. Dz.Urz. NBP Nr 11, poz. 16 oraz z 2004 r. Nr 8, poz. 16) i stanowi kontynuację procesu doskonalenia pomiaru adekwatności kapitałowej banków, rozpoczętego w 2000 r.

Podobnie jak w przypadku wcześniejszych zmian regulacyjnych, projektodawcy podjęli prace analityczne i konsultacyjne z dużym wyprzedzeniem, w związku z czym możliwe było uchwalenie i opublikowanie zmienionej regulacji z odpowiednim wyprzedzeniem w stosunku do dnia jej wejścia w życie. Ma to na celu umożliwienie bankom dokonania zmian systemowych konsumujących wprowadzone zmiany.

Bezpośrednią przyczyną podjęcia przez KNB omawianej uchwały była konieczność ponownego wydania aktów wykonawczych, w związku z uchwaleniem przez

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 kwietnia 2004 r. nowelizacji ustawy – Prawo bankowe. Poza formalnym wykonaniem delegacji ustawowych w przewidzianym terminie (termin wydania aktów wykonawczych – do 1.01.2005), omawiana regulacja realizuje następujące cele:

- ❖ dostosowanie obowiązujących rozwiązań regulacyjnych do zmienionych przepisów ustawy (zmiany ustawowe),
- ❖ dokonanie korekt niektórych rozwiązań zawartych w uchwale nr 5/2001 KNB (zmiany techniczne).

Poniżej pokrótce omawiamy wprowadzone zmiany w podziale na wyżej wymienione grupy.

1. Zmiany ustawowe

a) Uwzględnienie rozszerzenia ustawowej definicji zaangażowań

Rachunek wymogu kapitałowego z tytułu przekroczenia limitu zaangażowań dostosowano do zmienionej definicji zaangażowań w ustawie – Prawo bankowe. Chodzi tu o rozszerzenie zakresu definicji zaangażowań o zaangażowania kapitałowe, oprócz zaangażowań kredytowych, które definicja ta dotychczas obejmowała. Zmiana ta usuwa istniejącą dotąd jedyną rozbieżność metodologiczną pomiędzy zasadami rachunku adekwatności kapitałowej, określonymi w uchwałach KNB, a zapisami dyrektyw UE w tym zakresie. Należy przy tym stwierdzić, że rozbieżność ta nie prowadziła do pozostawiania zaangażowań kapitałowych poza zakresem przedmiotowym uchwały w sprawie adekwatności kapitałowej. Obciążenie kapitałowe z tytułu przekroczenia progu koncentracji kapitałowej wobec danego podmiotu występowało w formie pomniejszenia kwoty funduszy własnych w rachunku współczynnika wypłacalności banku.

b) Uwzględnienie sekurytyzacji i subpartycypacji w rachunku wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego.

Uchwała uznaje sekurytyzację i subpartycypację, w zakresie dopuszczonym znolizowaną ustawą – Prawo bankowe, za techniki redukcji ryzyka kredytowego w rachunku adekwatności kapitałowej, w przypadku, gdy projekt sekurytyzacyjny prowadzi do pełnego transferu ryzyka kredytowego poza bank.

2. Zmiany techniczne

Zmiany wynikają nie tylko z prowadzonej na bieżąco analizy funkcjonowania obowiązujących przepisów, ale także w dużej mierze odzwierciedlają dyskusje, jakie GINB prowadził z przedstawicielami sektora bankowego. Uchwalony tekst wprowadza następujące najważniejsze zmiany zasad określonych w uchwale nr 5/2001 KNB:

a) Modyfikacja formuły rachunku współczynnika wypłacalności banku

W odróżnieniu od dotychczas obowiązującej formuły, do całkowitego wymogu kapitałowego należy zaliczać wymóg kapitałowy z tytułu przekroczenia progu koncentracji kapitałowej (załącznik nr 11), zamiast obowiązującego dotychczas pomniejszenia licznika współczynnika wypłacalności. Oba podejścia są generalnie równoważne (ściślej rzecz ujmując – dokładna równoważność ma miejsce dla banków, których współczynnik wypłacalności wynosi 8%, dla wyższych wartości projektowana zmiana wpłynie na nieznaczne zwiększenie konserwatyizmu omawianej normy). Zamiarem GINB było w tym przypadku zapewnienie wewnętrznej spójności metodologicznej współczynnika wypłacalności – licznik współczynnika będzie obejmował dla wszystkich banków nieskorygowane fundusze własne. Natomiast pomniejszenie funduszy własnych, interpretowane jako wymóg zarezerwowania części funduszy na przekroczenie limitu kapitałowego, znalazło należne mu miejsce wśród innych wymogów kapitałowych. Podobne rozwiązanie stosuje się powszechnie w odniesieniu do przekroczenia limitu zaangażowań. Należy przy tym wspomnieć, że wymóg kapitałowy z tytułu przekroczenia koncentracji kapitałowej ma charakter wyjątkowy i pojawia się wyłącznie w przypadku, gdy zaangażowanie kapitałowe banku przekracza poziom uznany w praktyce nadzorczej za dopuszczalny.

b) Obniżenie przeliczników w rachunku wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka szczególnego cen kapitałowych papierów wartościowych metodą podstawową

Wprowadzona modyfikacja stanowi drugi etap łagodzenia podejścia w tym obszarze. W ramach poprzedniej nowelizacji złagodzone traktowanie obciążeń kapitałowych papierów wartościowych wyrażonych w złotych, zrównując je z innymi walutami. Pozostawiono natomiast restrykcyjny ich poziom (dwukrotnie wyższy niż w krajach UE). Obecnie zostały one obniżone do poziomu obowiązującego w innych krajach UE. Utrwalająca się stabilizacja obserwowana na krajowym rynku papierów wartościowych pozwoliła na złagodzenie podejścia w tym zakresie.

c) Ujednolicenie traktowania zabezpieczeń hipotecznych z metodą obowiązującą w systemie tworzenia rezerw celowych

Do rachunku wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego przeniesiono wymagania dotyczące zabezpieczeń hipotecznych dla celów tworzenia rezerw celowych. Generalnym ograniczeniem w zakresie przypisywania preferencyjnej wagi ryzyka równej 50%, jest w myśl uchwały 4/2004, 50% wartości zabezpieczenia hipotecznego ustalonej na podstawie wyceny rzeczoznawcy, lub 60% bankowo-hipotecznej wyceny zabezpieczenia (ograniczenia te nazywane są miękkimi limitami LtV). Celem tych limitów jest:

- ❖ uwzględnienie w rachunku adekwatności kapitałowej ryzyka zmienności cen zabezpieczenia hipotecznego,
- ❖ zachęcanie banków do stosowania wycen zabezpieczenia hipotecznego,

- ❖ zachęcanie banków do zwiększania udziału zabezpieczenia hipotecznego w kwocie udzielanego kredytu mieszkaniowego.

d) Uwzględnienie kredytowych instrumentów pochodnych w rachunku wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego

W projekcie proponuje się uznanie kredytowych instrumentów pochodnych za technikę redukcji ryzyka kredytowego w rachunku adekwatności kapitałowej w przypadku, gdy skuteczność transferu ryzyka kredytowego poza bank, jest porównywalna ze skutecznością gwarancji.

e) Doprecyzowanie zapisów, w przypadku których powstawały wątpliwości interpretacyjne

W celu zwiększenia przejrzystości, zmieniono, w szczególności, zasady ujmowania operacji gwarantowania emisji papierów wartościowych w rachunku pozycji pierwotnych - zasady obliczania zredukowanych pozycji netto wynikających z tych operacji, przeniesiono z załącznika 11 do załącznika nr 1 (Zasady obliczania pozycji w instrumentach bazowych). Zredukowane pozycje wynikające z każdej gwarantowanej emisji papierów wartościowych, będą „rozkładane” na poszczególne czynniki ryzyka, agregowane w rachunku tych czynników ryzyka (w ramach rozwiązań określonych w załączniku nr 1) i łącznie obciążane odpowiednimi wymogami kapitałowymi.

Ponadto doprecyzowano sposób ujmowania w rachunku adekwatności kapitałowej operacji kupna lub sprzedaży aktywów z udzielonym lub otrzymanym przyrzeczeniem odkupu (operacje repo i reverse repo), w celu odzwierciedlenia ich dwoistego charakteru – bilansowego (pożyczki zabezpieczone papierami wartościowymi) i pozabilansowego (wycena jak dla instrumentów pochodnych).

Obiektywne oceny poziomu merytorycznego nowej uchwały, także ze strony ekspertów praktyków, są generalnie pozytywne. Nie oznacza to jednak, że kształt rachunku adekwatności kapitałowej banków osiągnął swą docelową postać. Z pewnością dalszy rozwój wydarzeń w obszarze międzynarodowych standardów regulacyjnych wymusi wprowadzenie kolejnych zmian. W szczególności, krystalizująca się już zmiana podejścia do pomiaru ryzyka kredytowego (Basle II, CAD III), spowoduje konieczność znacznej przebudowy załącznika do uchwały, dotyczącego ryzyka kredytowego. Dodatkowo, regulacja wymagać będzie, z tych samych powodów, rozszerzenia o pomiar ryzyka operacyjnego i jego transformacji na odpowiedni wymóg kapitałowy. W tym kontekście nie można nie wspomnieć o istniejących problemach natury lokalnej, jak choćby sygnalizowana przez przedstawicieli sektora bankowego i dostrzegana przez nadzorców, kwestia obowiązku wyceny nieruchomości przez rzeczoznawcę majątkowego dla celów rachunku adekwatności kapitałowej. Kwestia ta ma charakter wykraczający poza ramy wyłącznie ostrożnościowe i jest już przedmiotem dyskusji toczących się w zainteresowanych gremiach.